

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

ANY X. NUMS. CCXI - CCXII — Juliol I - XVI — MCMXXIV

Preu: 1 pesseta

SUMARI

La ira sagrada, per R. Rucabado.—Moralitats i pretextos, per J. M. López Picó.—*Poesia catalana*: Les tres nits, per Josep Maria de Sagarra.—*Prosa literària*: La darrera alegria d'En Gori Terrisser, per Tomàs Roig i Llop.—L'eterna rialla, per Alfred Gallard.—Mary Pickford i Douglas Fairbanks, per Josep F. Ràfols.—Els Llibres, per O. S.—Les Arts Plàstiques.—Les Revistes.—Declaració editorial.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA CATALUNYA, 125

BARCELONA

SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

ADMINISTRACIÓ:
LLIBRERIA PUIG I ALFONSO
PLAÇA NOVA

VENDA: A totes les llibreries

La Nouvelle Revue Française
3 rue de Grenelle - PARIS - (VI)

IL CONVEGNO
Rivista di letteratura e di arte
Via Borgo Spesso 7 - MILANO

JOAQUIM HORTA

IMPRESSOR

GIRONA, 11

TALLER DE JOIERIA

JAUME MERCADÉ

PASSEIG DE GRÀCIA, 46

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY X. NUMS. CCXI - CCXII — JULIOL I - XVI — MCMXXIV

LA IRA SAGRADA

Una recenta tesi doctrinal a la Sorbona (a la Sorbona que ell no va pas plànyer), la publicació magna, suara empresa, de ses obres completes, donen actualitat nova al nom d'aquell qui havia dit que «no tenia més que una idea, més que un amor, més que una cólera», de qui han dit que era «el poble de França fet escriptor», i també que era l'últim gran clàssic de França; Louis Veillot, soldat de Déu, clàssic de França i clàssic de la ira.

Podria ésser el Sant patró dels disconformistes, aquest home lleig de cara, i justicier, qui veia en un Marsyas escorxat que pintà Rafael a la Cambra vaticana de la Signatura, un símbol del dret que ell tenia, com a militant de la Veritat, sobre la pell de sos àvols contemporanis.

Que ce n'est point peché qu'épiler Legouvé

—Aquesta llengua!—Deia tothom, no veient que aquella llengua cremava d'una magna, d'una sobrenatural aspiració interna a la rectitut absoluta. «No hi ha res més terrible—ha escrit parlant d'ell el P. Janvier—com l'amor ferit, com l'amor indignat, com l'amor irritat.»

Com és de suposar, una ploma veritablement catòlica com la seva, va cometre nombrosos delictes polítics, i va ofendre a Cèssar manta vegada. Es el pecat típic dels cristians, l'ensopegar amb Cèssar. Així va ésser Veillot acusat de delicte «contra la seguretat de l'Estat», perseguit, penyorat, tancat prè a la Consergeria, difamat, i el seu diari *L'Univers Catholi-*

que va estar set anys (7 anys!) suspès. La premsó va ésser sota el rei Lluís Felip, la suspensió sota el tercer Napoleó. L'atacaven dient que pretenia «crear un Imperi dins de l'Imperi» (*Un Estat dins de l'Estat*; coneixeu la música, lectors?). També mortificà força a molts dels seus conciutadans, que trovés ell que Roma feia més bona olor que Paris. Això, per als gallicans, era un atemptat contra la patria intangible.

Un defensor de Roma, tan ardent, tant impertèrrit advocat del Papa, pensareu que tenia a son crèdit l'amistat dels romans i dels papistes. Si, però no la de tots els de la seva terra. Contra ell Montalembert; contra ell, Monsenyor Dupanloup, bisbe d'Orleans; contra ell, Monsenyor Sibour, arquebisbe de Paris; contra ell, Larcordaire, contra ell, Monsenyor Darboy, arquebisbe de Paris, successor de l'esmentat, qui a la vetlla del Concili Vaticà «assajarà de fer intervenir contra l'autoritat religiosa el poder civil». (Un prelat que fa intervenir el poder civil contra l'autoritat religiosa! *Nihil novum sub sole*). Veillot sols tenia un gran amic cordial: Pius IX.

El seu periòdic, que del Cèssar meresqué la septenal supresió, havia sofert de la part d'autoritats eclesiàstiques decantades a Cèssar les sancions i persecucions següents: Dues amonestacions arxiepiscopals, una amenaça d'excomunió, la prohibició de sa lectura (a la diòcessi d'Orleans), altra prohibició a la diòcessi de Paris, amb excomunió als lectors, i de part d'autoritats i correigionaris totes les flors tristes de

la guerra sorda i de la guerra oberta: des de la calúmnia fins al pamflet.

Patí ell, dels enemics de Crist i dels amics de Crist. Car sempre han volgut figurar vora de Crist, prop dels amics dels febles contra els forts, alguns amics dels forts contra els febles.

Fa de bon llegir aquí, fa de bon meditar a hores d'ara, la vida il·lustríssima a aquell esperit que gustà els combats sense treva contra ell

propugnats per totes les perversions i petulàncies esquerranes i per tots els farisaïsmes inscrits al costat dret. A sa memòria copiarem íntegra la glosa que en sonet dedicà a un vers d'*Andréu*. (D'Andreu Chenier, executat per aquella República que, com algunes monarquies històriques, no necessitava savis ni poetes). Es una espurna, un flam d'ira sagrada.

«UN VERS D'ANDRÉ

*«Souffre, ô coeur gros de haine, affamé de justice!...
En nos jours infestés de triomphes pervers,
Plein d'horreur et d'ennui, je me redis ce vers
Comme André dut le dire au chemin du supplice.*

Il faut se taire, il faut que le juste pâtisse,
Que sa lèvre et son bras portent les mêmes fers,
Que l'insulte s'ajoute à tant de maux soufferts,
Et qu'à masque levé la fraude s'applaudisse.

Nul refuge! Partout on les verra vainqueurs.
Ceux dont ils n'ont pas fait de sbires sont claqueurs;
Le monde est leur conquête et veut qu'on le salisse.

Point de lutte! Ecrasé du flot des apostats,
Raillé, muet, il faut mourir sous les pieds-plats.
Souffre, ô coeur gros de haine, affamé de justice!...»

R. RUCABADO

**Aquest número
ha passat per
: la censura :**

MORALITATS I PRETEXTOS

ALAIN FOURNIER

La sobrietat lleugera d'aquest escriptor acarat amb la glòria poc abans de la guerra, per virtut de la novel·la. *Le grand Meaulnes*, destaca novament i és invocada com un patronatge de molts debats del pensament que agiten les joventuts de la post guerra, tràgiques encara entre l'ascetisme i el desig sense respecte i desfesomides per la empremta contradictòria d'una necessitat de simpatia i de convivència i d'una ambició insadollada asprament individualista; d'un anhel de puresa i de la fatiga de la insatisfacció de l'ànima; d'una febra imaginativa de l'absurde i d'un pressentiment de la benestança de la catolicitat camí del fet quotidià sobrenatural que sense exigir l'amor intacte i perfect s'accontenti de la honestat vital redemptora d'aquella desesperança dels homes de trenta cinc anys que tanta por feia a W. Rathenau com un senyal massa inequívoc de la generació que avui saluda la maduresa.

COINCIDÈNCIES

Aquests mots de Tristan Tzara: *Mesurada amb escala Eternitat, tota acció es vana*; la indiferència estelar de Renan i certes prèdiques jesuítiques o certes novel·leries de Voltaire contra les impaciències dels adolescents, poden portar a l'excès de lògica del qual ha estat fet retret al dadaisme sota aquest lema interrogant i la seva resposta:

— *Qui est ce que c'est moi?*

— *Connais pas;*

Connais pas, connais pas, connais pas.

CLARA VIEBIG

Novel·lista alemana. La seva prosa resisteix be les traduccions com la prosa del butlletí del temps.

I podríem dir que té la valoració d'un butlletí del temps, si l'esperit tingués organitzat el seu servei meteorològic.

PUNTS DE MEDITACIÓ

Si ens ho prenen tot, ens restaria tot mentre amb certesa fos dit de nosaltres:—Llur independència no era llur sou.

Immobilitzats i tot, la nostra llibertat d'esperit serà sempre la que nosaltres mateixos sabéssim guanyar-nos.

Ni el més exaltat rigorisme de la veritat i de la justícia disminuiria la nostra eficàcia de penitents en esmenar les nostres errors si mou l'esmena el mateix ideal que bastia la il·lusió.

Fem-nos una realitat digna i res no podran contra d'ella les llegendes de l'odi ni les de la incompetència ni les del derrotisme ni les de la improvisació. Tot l'ideal de les col·lectivitats humanes s'il·lumina si li apliquem aquesta sentència biològica que un dia ens explicava el Dr. Pi i Suñer:

No pot ésser separat el concepte de forma del concepte funcional, ja que són dos resultats del mateix acte.

ALFREDO ORIANI

Actual encara que ens diguin que és mort fa molts anys.

Tant vivament actual que la seva visió històrica d'Itàlia espera la realització que li pertoca.

LEMA PASCALIÀ

La multitud que no es redueix a la unitat, és confusió.

La unitat que no depèn de la multitud és tirania.

JOSEP PIJOAN

Ni maragallià ni d'orsia.

Ell es desencongeix d'aquell mirar el cel que es el repòs de la mirada i del pensament.

Ell es desenterboleix d'aquella embriaguesa de tots els pensaments que poden deixar-se dins els llibres com un senyal de lectura per tal

de rependre l'endemà la viciosa intoxicació cerebral sense moure's de lloc.

Ell, no sap estar quiet i marxa. Però més que ell mateix, és el seu pensament qui marxa. Un pensament tot sol, només un, delitós, emprendor, caminador que va fent via i no diu mai prou.

Josep Pijoan és el pensament de Josep Pijoan que camina.

TONADETA DE CARRER

Abril era enguany vingut
sense lilà i sense roses;
sense ruixats, joventut,
riure de Déu amb les coses.

Ara el maig serà inclement,
cella-junt, que tot l'enuja;
eixut del repicament
dels degotalls de la pluja.

Ni l'argent repicarà
del muguet d'altres vegades,
com si no esperés demà
el portal clos de les fades.

I com si la il·lusió
fos la princesa adormida
de l'oblit d'una cançó
i d'una albada marcida.

AL MARGE D'UNA LECTURA

Robert de Traz, aquest formidable narrador que ens fa sentir el dramatisme de la lentitud com si desafiés l'art mestre de Maupassant i que per l'anàlisi arriba a la composició de les seves unitats de figura i d'estil, superant la disgregació analítica dels més moderns sense renunciar a llurs minúcies de laboratori, ens descobreix en el darrer dels seus llibres dos dels corcs que més perfidiosament compliquen la nostra vida moral.

L'un és l'estat de consciència que fa dir: *Exhibir-se, no és res; veure's és dolorós.* (COMPLICES: *Doubles*).

L'altre és l'estat de consciència adverador que *la lògica d'una situació és més forta que una voluntat particular.* (COMPLICES: *Le personnage invisible*).

Però el mateix Robert de Traz, contra el pe-

rillós entreteniment de l'examen dels nostres estats de consciència, ens predica amb l'exemple d'una activitat de vida ofegadora de tots els ocis del pensament.

KIPLING I CONRAD

Kipling, immediat, eternit de la seva mateixa força, comunicatiu i esperonador, és l'home que conta amb plaer i ens encomana el plaer de les seves narracions.

Conrad, llunyà, reservat i lúcid de tant com s'inhibeix, és l'home que es complau en la gràcia de contar i en el ressó que dins el nostre esperit deixarà la seva narració.

Kipling parla als sentits.

Conrad parla al pensament.

Kipling desvetlla.

Conrad fixa.

INTRODUCCIÓ A LA VIDA LITERÀRIA

Reporta Kohler en el seu estudi *La littérature d'aujourd'hui dans la Suisse romande* que els joves que l'any 1904 fundaven la revista *Voile Latine* resistiren sis anys totes les contradiccions mentre la dissociació no alçà dins mateix del cenacle el vent advers que havia de dispersar-los.

Val a dir que aquella dissociació injusta aleshores entre companys lligats pel pacte d'escriure millor i esdevenir més perfectament conscients d'ells mateixos, ha justificat més tard la caracterització personal dels millors entre els escriptors suïssos contemporanis nostres i ha fet possible el camí d'altres excel·lents i ben reeixides revistes, continuadores, rectificadores i amplificadores dels ideals de la *Voile latine*.

També les darreres dècades de la història del renaixement literari català ens ofereixen moments similars amb motiu d'un dels quals hom podia escriure aquestes paraules de comiat:

«No us sàpiga greu de que al cap devall el vostre amor hagi resultat no més que amor per una tentativa. El sentiment d'amistat, l'esperit de coessió, l'abnegació son coses hermoses per elles soles. I sobre tot, per atènyer el somni d'una Revista, caldrà assetjar muralles, i més encara, deixar els fossos plens de tentatives. Si sembla ara perdut el nostre esforç, nosaltres ju-

diquem que una part de la nostra energia reviu-
rà en l'obra segura i definitiva.»

El poeta que això escrigué és avui indiscutit. Les tentatives, però, no han trobat l'estabilitat desitjada i es de dordre que les darreres promocions plantegin en primer lloc l'aspecte administratiu d'aquests problemes.

Amb algunes excepcions, naturalment. A favor d'elles podriem invocar l'exemple de Jean de Saint-Prix en les lletres del qual arborades del crit del poeta: *la sola injustícia és morir* retrobem el desig d'un pensament vivent; la convicció de que cada somni esvait porta una força nova i una intimitat que infantarà la vida nova dels alliberaments successius; l'afirmació del deure de la llealtat de les ànimes aplicada a reformar els conceptes per una aproximació més rigurosa de la veritat, l'horror de les dolçors renanienes accessibles a totes les aposta-

sies i el gust de la llibertat no deturada per cap etapa del renovellament interior ni per cap ideologia agressiva dins les quals hom no sap be si combat per un somni, per un home o per el plaer de combatre.

La dissociació, quan ha provocat les reaccions necessàries, porta novament l'associació.

Aquí i fora d'aquí n'advertim senyals. Romain Rolland, prologuista de les lletres del de Saint-Prix és avui un dels qui millor les copsa. ¿Qui ens assegurarà que en definitiva la introducció a la vida literària no fos simplement i sempre una introducció als dalts i baixos de la vida?

De la vida que a la fi ens ensenya també que potser no es tant injust morir com deia el poeta.

J. M. LÒPEZ-PICÓ

POESIA CATALANA

LES TRES NITS

La primera nit
és nit de nevada;
ella geu al llit
ben abrigallada.

Ell en el portal
jura amb la ma dreta;
ella des de dalt
fa la rialleta.

Ell li diu: —Amor,
m'obriràs la porta?
Ella diu: —Senyor,
primê em vegi morta.

Ell li diu: —Set anys
m'esquinces el lleure,
ni el vi ni els companys
em poden distreure.

Del vent i la neu
l'esperit em malda,
no'm diguis «adéu»
i lleva la balda...

I ella diu: —No puc,
d'amor no n'és hora,
home fredeluc
ves-te'n de ma vora,

El jaç és estret
no'm cal companyia,
espolçat el fret
corrent bona via.—

Ell estabornit
no deixa l'entrada.
cor entossudit,
galta perfumada.

En sê al clarejà,
ell va fent tintines,
el bastó a la ma,
el cor plè d'espines.

Si és agra el camí,
pensa en la tornada...
ella el sent fugí
mig endormiscada.

* *

La segona nit,
ni gel ni gatosa;
ella deixa el llit
galta tremolosa.

Ja no hi ha cancell
per la cambra oberta:
vençuts ella i ell
la sang es desperta

Ell sent en el cap
l'ungla de l'agravi
i es venja com sap
amb la dent i el llavi.

Ella no té fi,
ni para ni es cansa,
bevent tot el vi
d'aquesta venjança.

En sê al clarejà
hi ha un braç que rellisca,
adins de la ma
la ma s'endormisca.

El neguit més dolç
els núa la gola;
la llengua de polç
s mica i mormola.

Ella —Al meu racès
no hi creix la mentida...
Ell —Per sempre més,
per tota la vida...

Promeses d'amants,
el sospir, la lluita;
llavis dents i mans
tot a corre-cuita.

Blanca de tristô
la lluna s'ho mira
el vert pomeró
té un vert que delira.

El grill tot s'ho creu
guaitant una estrella,
però la guineu
se'n riu d'ell i d'ella.

* *

La tercera nit
ella es desespera;
descorda vestit
desfà cabellera.

Els llavis son bells,
les dents esmolades,
s'ha tret les anells
i les arrecades.

Arriba l'amant,
ni tan sols la besa,
entra rondinant,
amb ulls de peresa.

En el finestró
truca una ma fina,
l'amant galdiró
el truc endevina.

I diu: —Santa nit
daurada estimada
vigila al teu llit
fins la matinada.

Perquè jo m'en vaig
a provar fortuna
a cavall d'un raig
de claror de lluna.

No'm cridis pel nom
ni em cerquis aimia,
m'espera un tocom
de fatilleria.

I ella diu: —Perdut
ara el meu cor deixes
mai hagués cregut
deliris i queixes.

Quan tornis al jas
en ser matinada
morta m'hi veuràs
freda i enrampada.—

Si ho ha dit plorant,
si ho ha dit tranquila,
si hi ha un nou galan
que espera i vigila.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

PROSA LITERÀRIA

Veus autoritzades proclamen la necessitat d'estimular el treball de la prosa catalana, senyal de maduresa de la nostra llengua.

Atenta LA REVISTA a recollir la vitalitat de cada moment ha obert aquest any d'una manera regular els seus quaderns als representants més autoritzats, dels nostres joves mestres i dels nostres joves fadrins de la prosa.

Havem publicat pàgines triades del Millàs-Raurell i del Martínez Ferrando. Publiquem avui narracions de Tomàs Roig i Llop i d'Alfred Gallard. Anirem alternant l'antologia de J. Roig i Raventós, Joan Santamaria, Carles Soldevila i d'altres, amb els assaigs dels més joves.

LA DARRERA ALEGRIA

D'EN GORI TERRISSER

De totes les viles empordaneses, cap com Vilablana. El sol, enamoradís i festejaire, la besa cada matí... I les besades són tan fortes que les colors hi dansen arreu. El campanar les clapeja gràcilment damunt l'escampadissa de cases; i així tant el que hi viu com el caminant que hi passa d'esbiax s'omple les nines d'una llum tan clara com mai enlloc l'hagi copsada.

Això fa que a Vilablana les tristeses no hi puguin pas arrelar, perquè les ombres hi són estantisses, i, com si no fos prou, el bufarut rioler de la tramuntana les acaba d'espargir gaiament. La policromia diversa i tallant del paisatge subjuga el cor fins del més sorruts... I ara, diu-me: si això s'esdevé amb aquests, de quina manera s'havia de pendre la vida en Gori Terrisser, el més fresseta de Vilablana? Ja de si esbojarrat, no podia pendre-se-la sinó rabejant-se en la seva pròpia alegria; una alegria xarbotadora i sorollosa que ja li venia de molt més enllà dels pares, com una llei d'herència...

En Gori Terrisser era un d'aquests homes galtaplens fets d'una sola pessa, amb una malícia gairebé angèlica, sense torbacions serioses, amb la frescor i gosadia d'un pardal novell. Per això anava penjant els anys a la cabota del bon humor, planerament, amb una rialla ample d'infant enjogassat.

Tots els seus tràfecs es reduïen a mesurar els àpats d'acord amb el negoci de la terrissa, son únic puntal, i res més.

I mai pensar a casar-se; que la vida de mus-

sol li provava bellament, allà al cap del poble, en una casota mig enrunada, lliure dels gemecs corsecadors de la família, i sense altres noses que una gata coixa i rampelluda.

Ah!, tothom la sabia la història d'aquella coixera! Li va venir d'un esglai, a la primeria de fer coneixença amb en Gori: com que aquest gastava una veu tan asprosa, una nit que venia begut, en obrir la porta li va donar un «bon dia!» tan formidable que l'animaló botà esverdíssim provocant damunt seu un terrabastall de plats i olles, del qual eixí esgalabrat llastimosament.

I ben cert que no era pas aquesta la primera víctima que en Gori Terrisser feia. De menut menut que ja vocalitzava d'un estil tan esquerdat i àcid que era capaç de malmetre les orelles avesades als sorolls més cruels. Semblava que hi serraven vidre, en son coll. I com que ell sabia afinar-se tan bé aquella veu cridant per a enraonar i esgargamellant-se per a cridar, vet-aquí perquè hauria desfet el «coro» si al primer dia ja no le'n treuen i perquè tenia la virtut cada cop més remarcable d'embolicar totes les converses, posant-hi la salsa xiroia de son tarannà i son rogall esgarrinxat.

I totes dues coses, a la plegada, el feien un taral·lirot, destructor dels prestigis més sòlids de Vilablana. Com que era de la «Comparativa» i del Cassino de Dalt i de la Germandat Vella, amb un «demano la paraula» guanyava totes les votacions i rebentava les juntes més pintades. Car, a parlar un instant només, hauria fet estralls amb la seva elocució d'acordeó ronc i burleta!

Va arribar a tenir la mà trencada per tota mena de taboles. Si hi mancava ell, semblava que fessin uns funerals de pobre. Però si hom el veia manifestejar per entre mig de la gent, al ball, a una fontada, fos allà on fos, ja podieu assegurar un èxit rodó a la festa. Perquè muntava el castell de cartes de les seves bromes amb un tal enginy que ell mateix, quan tenia engrescat a tothom, se'n meravellava. Fins els més eixuts es sentien atrets per la seva vèrbola descordada i punxosa, que canviava de tema cada moment, com si portés pressa a cansar-se la gola i no ho aconseguís mai. Aquell home, trasplantat a una ciutat abigarrada, i exalçant un dentrífic des d'un cotxe de lloguer, hauria fet quelcom més de positiu que no pastant vaixel·la rústega al peu d'un torn. Però en Gori Terrisser tenia l'ànima massa minça—li voleiava pels dintres folgadamente—perquè mai s'arribés a plantejar aquest magne problema. Les seves perspectives no passaven de Vilablana i s'hi sentia retingut per uns lligams invisibles i tiva-díssims. Tot el demés li era foraster i ho temia amb exageració. Era com un peix, nedador àgil en son element. Fora d'ell, ja el podien soterrar de seguida.

* * *

I així s'anà escorrent, com una mitja que té fil per estones, fins que en tombar els cinquanta anys—gras, vermell i llustrós com una lluna plena—se li arrapà a les parets del cor l'eura d'una melangia semblant a la que pateixen les xibeques al cim del campanar.

Aquella mena d'eura féu camí d'una faisó tan fina, que no trigà a escursar-li el respir i a fer-li veure volves per tot.

Sentí que quelcom ja no el deixaria des d'aquest punt: una por desconeguda, de conco desemparat, l'encalçaria arreu com una ombra implacable, uns cops esfumada, altres vigorosa, però sempre, sempre, retraient-li el seu viure sense solta i buit d'esperances, d'una grisa monotonía, malgrat la randa escumosa de les seves rialles.

I, el paisatge, ja no li digué res a en Gori Terrisser; ni el sol, ubèrrim de claretats, tampoc... Va creure's tan petit en la seva solitud que llavors si que va pensar a casar-se... Però

qui el voldria, tirant a vell, i amb la seva fama de curt de gambals i de butxaca? Ningú!

S'ho prengué tan a les males allò que ningú el voldria, que el riure clar de son rostre l'apagà el buf d'una ganyota amarga.

No obstant, ben pocs s'adonaren del canvi. Puix ell, no venint-li ja del natural aquella joia d'abans—dringadora com un esquellerinc en-diestrat—sabé enganyar els demés amb una dissimulació matussera, fent encara més xirinola, prodigant amb un exaltament inconcebible la seva veu de «xarric-xarrac» i els seus acudits, com si ja en tingués l'ofici i en fos molt ben pagat.

I tot per un nou motiu de tortura... Els coneixia tant els de Vilablana!... Quina gresca farien si li endevinaven aquella mena de marfuga que sofria la seva ànima!

—Faré comèdia—es deia pel seu compte—no fos cas que em cantessin les absoltes abans d'hora!...—

Fidel a la seva consigna, ara s'embriagaria en un arruixament que esdevindria delirós, en les ocasions solemnes i expressives, fins a quedar esdernegat per vuit dies. Sobretot, en escaure's el Carnestoltes. Oh, aleshores...!

I complí sa fal'lera, car cada volta que s'escaigué la Festa grassa ell en fou l'heroi. Tots els trucs, totes les pensades que la picardia del veinatge feia llavors, noves i velles, ell les posà en pràctica desvergonyidament. Assalts impetuosos a casa d'alguna vellarda solitària i espantadissa, escàndols seguits als carrers, als cafès, als saraus...

Hom hauria dit que algú, invisible, es complavia a fer-li sempre pessigolles, davant d'aquell riallejar desenfrenat i continu. Devien ésser, però, les pessigolles que fan eixorir als titelles més pancits, perquè s'adonava ben bé que ell ho era tot un titella miserable i, el que és pitjor encara, que qualsevol dia li vindria la malestrugança d'esberlar-se la closca en una de les seves cabrioles excèntriques... Massa que li furgava la processó per dintre son cos, corrent-li més llàgrimes que mai!

* * *

Pel Carnestoltes d'enguany, en Gori Terrisser va tenir una «ideia» que si ell hagués sabut

ensopegar la paraula, l'hauria qualificat de genial: es disfressaria de Mort: una carota que espaordís, un llensol per embolcall, una dalla, i ja està!

Vestit d'aquesta guisa va comparèixer al ball. Quina entrada va fer! Tothom s'esvalotà com si en un galliner confiat s'hagués presentat de cop i volta la guilla. En mig del batibull s'oi un plany, que era tota una delació:

—Es en Gori Terrisser, que mus vol aigualir ses balles.—

—A fora, a fora!!!...—clamaren cent veus irades.

I, a seguit, un xàfec furient d'improperis va caure damunt de l'intrús... Però ell, testaferrm, no es movia; que aquell reguitzell d'exclamacions, donant-li una alegria dolçament reconfortadora, li eixamorava l'esperit, com si es banyés en aigua de roses.

Prou que els de la Junta pregaren i maldaren perquè abandonés la Sala i els deixés tranquils! Ero picar en ferro fred. I com que els 78 articles del Reglament de la Societat no parlaven d'aquell cas tan desconcertador, i en Gori ja giravoltava entusiàsticament com a bon soci amb l'escorrialla del poble, al cap i a la fi les protestes s'esvaïren, mal que fos a contra-cor.

Com contrastava la seva disfressa cruel i inoportuna amb les dels altres! Perdut entre una torrentada d'empentes, encara tenia alè per as-saborir el seu triomf; àdhuc es sentia rejuvenit el mateix que hagués sigut una fantasia allò d'aquella migranya rosegadora. I dansava incansablement. Tan aviat era a una banda com a l'altra de la roja catifa, rebent batzegades i donant-ne, repicant els ròncs i espinguets de l'orquestra amb un dalit desficiós, bo i murmurant estirabots a la seva parella, a través del macabre cartró.

Sonà un cornetí.

—¡Ball de rams!, féu, en un bell grinyol, un jove enrinxolat. S'arremolinaren els galants entorn del cadafalc i, un pic venuts els ramells, començà a subhastar-se la toia.

—¡Vint ptes!—

—¡Vinticin!—

—¡Trenta cinc i mitja!—

—¡Quaranta!—

—No en doneu més?... Un silenci panteixant

seguí a la pregunta.—Dôs va per «Sa Mort»!—sentencià el subhastador.....

Tots miraren espalmats i sorpresos en Gori... I en tant que per la Sala s'escampava una bonior de comentaris, el pròdig taboll ja havia fet present de la toia a una mosca grassona i vermellota que li acceptà perquè tenia més vanitat que temor.

Quin vals va desllorigar-se, aleshores! Talment semblaven escapades de Bogeria, les parcelles... Allò era un maremagnum de trompades i cosses mai vist, com si tothom en mig d'una polsaguera asfixiant hagués perdut el senderi, colpejant-se brutalment i cridant per des-sobre dels músics, ja massa baladrers!

I fou voltant-la així, que en Gori va sentir una urpada seca a la nuca i com un baf de sang clatell amunt... Pressentí quelcom que l'esborronà, car aquella melangia d'adés ara li tallava el cor com un ganivet. Per això, tot ballant, només sabia dir-se, espantadíssim: Ai que et moriràs aquí, ai que et moriràs aquí!!!...

Les figuracions s'apoderaren de seguida de la seva consciència primitiva, feble com un bri de llum... El tel dels ulls ja li féu veure coses rares per tot. Li va semblar que el perseguïen altres Morts que ho eren de debó... I amb les parpelles closes, per defugir els miralls, apretava la mosca sense dir-li res, com si l'avisés que ell s'anava morint per instants en una agonia monstruosa.

Una altra bravada sangonent l'escaldufà fins als cabells; se li doblegaren les cames i, ja després de la balladora, llençat ça per lla com una pilota, s'arrupí, per últim, en un recó... Bleixà com una vàlvula de vapor i...

—¡Correu, correu, que a «Sa Mort» li ha agafat un treball!...—cridaren.

* * *

Una mica més tard, en Gori Terrisser («Sa Mort», com li havien dit), eixia del ball de braçet amb l'Altra, amb aquella que va tot l'any disfressada i que riu sempre.....

TOMÀS ROIG I LLOP

Maig de 1924

L'ETERNA RIALLA

En Salvi era pegot, però com que oi més de les habilitats en el comès del seu ofici, posseïa altres trasses i manyes, feia de músic a estones perdudes i d'actor en una companyia d'aficionat, i fins, en manta vegada, en alguna de còmics passavolants i mediocres.

L'ofici de pegot donava sinó abastament, el precís per acampar-se la vida i com que era solter i lliure de preocupacions i angúnies, podia riure's de més de quatre i defugir tota llei d'encaparraments.

Com a pegot era un mestre i tenia unes mans que—quan volia—deixava un treball més polit que el creat per l'agulla de cosir menada per la dona més destre i de gust més exigent. Com a músic, però, la cosa variava d'espècie. Tocava la tenora i ai! era el pesombre del veïnatge.

En apropar-se lloguers o en dies de minva de feina de l'ofici, no us dic res dels assaigs del músic d'afició.

Se'n pujava a la cambra de sobre la botiga, obria de bat a bat la finestra, que donava a la rua, i amb tant dalit o més del que esmerçava en estirar l'agulla, passava les solfes i el so de l'instrument era com un esbojarrat i inexhaurible reguitzell de notes llençat amb furiosa embranzida. El to ploraner de la tenora prenia sovint tals depressions, fallava amb uns sons tan escardalencs que les orelles se'n ressentien de bo de bo.

Però en el món tot passa. I amb una mica només de bona voluntat, qui no s'acostuma a les coses per estranyes i diverses que siguin? Perxò la música d'en Salvi passava i era escoltada. A més a més, dintre l'ajust de la cobla no es reparaven tant les etzagaiades. Dient-ho amb més propietat: les de l'un dissimulaven les de l'altre.

Malgrat això, el jovent que té més dalit als peus que enteniment al cap perdonava i dissimulava aquests detalls i saltava i brincava com si marqués el ritme de la dansa la cobla més perfecta i ajustada.

En el teatre si fa o no fa excel·lia com en la música.

En Salvi era un homenic baix i primet, tot

enravenat. Viu com un esquirol, fatxada i mofeta, especialment mofeta, la qual cosa pla be duia escrita dins la nina dels ulls i en la punta del nas descaradament aixecat.

Dins la botiga del pegot s'aplegaven diàriament els que duïen la batuta de la joventut del poble i de rialles i enrenou, demaneu-ne. Totes les noces, els prometatges en perspectiva, els casoris imminents o els que s'havien d'enllestir a corre-cuita, les trapaceries, les facècies, tot era garvellat i trinxat i la trèpola treia de la mescla tot el suc que podia i força més. Ja no cal dir que en Salvi no es quedava pas enrera...

Tot això, però, son coses que hom les troba arreu i tipus com ell s'assemblen, sino igualen, a tipus com en Baldiri sastre, en Mili baster o en Pere carnicer, encara que en Salvi tenia l'especial qualitat d'escarnir fidelíssimament tothom, la qual cosa ja no és tan vulgar.

Aquesta qualitat del pegot feia que tot el poble el temés, perquè sense miraments de cap mena i en plé públic palesava les seves habilitats. Ara estrafeia el cos, plegava les cames i tothom reia anant dient i repetint el nom de la víctima. Després posava els ulls en blanc, decantava la boca, donava al cos la rigidesa d'un pal i caminava avançant un braç a les palpenes i arrocegant una mica un peu, i deien els espectadors: Ramonet! el cec! En fi escarnia tothom: el metge, un panxa content, plé de vida i salut, de cara vermella i galtes bufades que tossia sempre amb una tos seca i baladrera; l'apotecari, un vellet que feia tintines i semblava no llucar res; el jutge, un homenic tivat i encotillat; el diputat, encongít i d'un posat tot místic.

A més a més escarnia tots els coixos coneguts, donant a l'ensem un motiu a cada mena de coixera: el que ho era i no volia semblar-ho, el que feia que sí que sí, el que feia pela i deù, l'altre m'és igual m'és igual, i en sóc en sóc. Un repertori ben extens, no creguéssiu!

Tothom excel·leix en alguna cosa i Salvi també excel·lia per damunt de tot en imitar la noia de cân Palau.

Era una pobra noia tulida i beneitona. Era la nota punyent i dolorosa al marge de tota festa o alegria del poble, doncs la dissortada no mancava mai a cap.

La pobre mare l'arrocejava dins d'un carre-

tonet de fustes muntat sobre unes rodes de ferro una mica altes. La noia tenia una fesomia horrible, de pesombre i una constant rialleta romana sempre entre els llavis guerxos i polputs, molt sobressortits.

La gatzara i les rialles d'altri li eren cosa tan grata que sempre era l'última de deixar la festa. Els músics ja eren fora, s'havia dispersat el jovent i la mare començava d'arrocegar el carrer dins del qual era ajocat el cos de la filla baldada. Avançaven lentament, grinyolaven les rodes i potser grinyolessin també les fibres del cor de la pobra mare.

La gent ja n'hi tenia pietat de la dissort, però també es deia que en feia un gra massa. Què li costaria de portar a la filla cap a altres llocs, a fora vila, lluny d'allà on hi hagués rialles i gatzara? No veia la mísera que la presència de la víctima de qui sap la tragèdia esgarriposa, enc que ignorada, era com un blasme i posava una contenció a l'escampadissa de l'alegria i el xivarri? Què li feien, quin benifet reportaven a les guspines d'un foc alimentat de dolors, el romandre a la vora de les rialles?

Tot el poble s'havia acostumat a aquella visió però aparentava no haver-ne esment, com aparentava no haver esment de tot el que hom podia llegir en la cara de la mare, una cara bruna, segellada d'infinites arrugues i d'un no sé què de particular, deixia de qui sap el rosari de dolors i misèries. A l'ensem donava la sensació d'un plor contingut i els seus ulls d'esforçar-se en retindre unes llàgrimes i la seva boca en aguantar uns sanglots.

La ganyota de constant rialla en la filla, era en la mare la ganyota d'un plor constant.

En escarnir a la beneiteta era en el què excel·lia el destre Salvi. Imitava a la perfecció el seu posat encongit i tots els trets de la seva fesomia i feia voleiar pels seus llavis la mateixa, exactament la mateixa rialleta.

Però amb quina gràcia! I tothom reia i fins l'aplaudien...

* *

Passà el temps i l'excel·lent escarnidor i pegot, mediocre còmic i músic d'afició, es deixà casar amb una pubilla. Constant seguidor de festes majors dels pobles de la rodalia, ja com

a músic ja com a ballador, es feia ben aviat enamoradís engrescant totes les joves i mantenint-se en una reserva dissimulada i amb fins preconcebuts i mal encaminats. Finalment obtingué el resultat de la tàctica seguida de sempre amb tota fidelitat i la Neus esdevingué la seva presa.

La noia es casà ben enamorada i li dugué un dot gens menyspreable.

En Salvi després del casori deixà la tenora i fins la comèdia, muntà una ben proveïda botiga de calçat i posà fadrins per tal que treballassin per ell. Intentà també deixar les antigues habituds, però fou debades; ben prompte es sentí embafat de la muller i de la casa i tornà a reprendre-les.

Concorregué a festes i a ballades féu i riure altra volta amb les seves divertides imitacions. La dona la deixava a casa vigilant la botiga i si mai se l'endua ben aviat l'abandonava arreconada al costat de gent que ella no coneixia i havent de veure, tot consumint-se, com el marit es divertia.

La dona sufria no poc, però callava i confiava en l'arribada de temps millors, segura de que un dia o l'altre s'acabaria la seva dissort. Acostumada a la vida tranquil·la i quieta de masia i no adaptada del tot, encara, a la vida de gran poble, sense coneguts ni amistats, endolcia la seva tristor evocant el record de la llar paterna i vivia—pot dir-se—de les felices recordances: aquells boscos espessos i tenebrosos, aquella basarda quan el silenci i la foscor de la nit ho envaiïen tot i feia mitja por apropar-se a la finestra per la qual es veïen tan pures i clares les estrelles llunyes, llunyes... Pensava en el corral i les seves gallines, en el seu hort i les seves flors, en aquelles prades tan verdes on pasturaven les manses vacades tot brandant calmoses els esquellots, mentre feien camí cap a la masia en aquelles caigudes de tarda tan plenes de melangia i que duien al cor una boirina i el nostàlgic record d'aquell foraster potser perdut per sempre més—tal creia aleshores—i que avui tenia per marit.

En la solitud de la masia es féu un concepte de la vida que li resultà ben errat. I avui que aquell redós de pau i serenor s'era esvaït per sempre, l'enyorava.

Quan era a masia desitjava fugir-ne i ara que

n'era lluny la cobejava, sentia fretura de la perduda tranquil·litat, de la franca serenor i joia sincera que sempre havia vist campar dins casa seva.

En Salvi deia de la seva muller que tenia cara de rata de sagristia i més d'una vegada es mofà del seu posat, escarnint-lo.

Finalment arribà per la Neus el dia tan esperat en què confiava per retenir el Salvi per sempre més al costat seu, separant-lo de les companyies de que es voltava, i esperançada en l'efecte de la nova assabentà al marit una futura paternitat.

* *

Era una nit tèbia i perfumada d'abril, amb un cel diàfan i sereníssim i una lluna plena i calmosa.

El silenci s'havia imposat arreu: callaven els carrers deserts i tenien les cases tancades i barrades com un posat sorrut.

Al voltant dels fanals voltejaven unes papellones i d'algun finestró no ben tancat s'esquitllava al carrer l'esmoreïda o vacil·lant claror de la cambra: aquella mica de llum que dóna una sensació torbadora i que desvetlla un interès, un afany o un desig dins l'ànima del noctàmbul que en companyia de la lluna deambula per les rues del poblet adormit!

Uns rossinyols refileaven en les branques d'un jardí i al lluny les granotes pidolaven amb perfidiosa toçuderia.

L'ambient tebió, gairebé càlid, era talment amarat de flaires i d'aromes que es filtraven endins i semblaven saturar els sentits d'unes inefables sensacions.

Ni una ànima pels carrers. Solitud i silenci arreu.

Al lluny la plana il·luminada per la claror de la lluna plena, oferia el misteri de la vaguetat, dels aspectes estafets i de les siluetes difumades i confoses.

Unes corrues de boires cendroses s'aplanaven sobre el seu llom.

Sorolls tènues, fresses especials, fregadissos somorts eixien d'ella i eren com un nou misteri. I de tant en tant algun lladruc, llunyà o proper, trencava la reposada harmonia que semblava lligar totes les coses.

En Salvi darrera els vidres de la finestra esguardava inconscientment al defora, sense llucar res, estrany a tot.

Quina nit més llarga!

La dissort, tal volta la mort, rondaven per la casa. D'una cambra veïna eixia un gemegar seguit, seguit i agut i que havia durat tot el dia. Aquells gemecs, aquelles queixes de la Neus, talment semblaven barrinar-li les orelles; el turmentaven cruelment. En Salvi no coneixia els dolors ni podia suportar-los. S'ofegava, els nervis el dominaven, sentia desigs imperiosos d'entrar a la cambra foragitant-ne a tothom i de tancar aquella boca, d'ofegar aquell bleixar, aquella queixa inacabable... No podia més.

Fugí de la casa com un foll, com un esperitat. S'era enderrocada tota la fleuma, s'havia enrunat la ironia de sempre. Ara pressentia una dissort, pressentia que el dolor anava a colpejar-lo per primera vegada i fugia com per evitar el retop.

L'ànima contorbada, brunzent els polsos, glatint el cor fortament, anà pels corriols de les afores. A poc a poc s'atenuà el tremolor general del seu cos i la tebior d'aquella nit perfumada va anar-lo asserenant.

Refileaven els rossinyols, fressejaven dins la fosca innúmeres insectes i les granotes continuaven la monotonia de llurs salmòdies.

Nit quieta i perfumada, nit misteriosa.

La lluna anava seguint lentament la seva ruta i a estones semblava que el seu rostre grasó s'inflés rioler, irònic.

I al temps que el seu fill arribava al món, la Neus traspassava.

* *

Durant un temps i malgrat la viudetat en Salvi no deixà pas d'ésser el que sempre havia estat.

Serenades nocturnes, ballades i saraus i escarnir l'un i l'altre. Què és la vida sinó una eterna rialla?

I certament que la vida deu ésser una rialla eterna, però perquè així sigui calen unes llàgrimes.

A voltes, però, aquesta rialla eterna, no és rialla, sinó la ganyota d'una tragèdia dolorosa, de vegades sagnant i tràgica.

Deia el pegot que la rialla és eterna, però arribà un dia que aquesta rialla seva s'estroncà per sempre més.

Ara ja no li plauen els saraus ni les ballades, defuig la companyia dels amics i no vol que la gent el vegi. Amb prou feines si es mou de casa. Ja no fa comèdia i quan toca la tenora la toca per ell sol i plora més el seu cor que no ella.

En Salvi no riu, no es befa ja de ningú, ni excel·leix escarnint defectes i tares d'altri. Ell només pica que picaràs cuiro i apenes si aixeca els ulls de la tasca.

S'ha estrocat la rialla joiosa, s'ha extingit la gatzara per sempre.

Però, dins la botiga, si bé ha mort la rialla d'en Salvi, n'ha nascut una de nova.

En ella hi veurieu ajegut per terra, assegut en una cadira vora el taulell i xerrotejant amb incoherència, un minyó.

Es el fill del pegot d'ahir.

Es tontet, i en els seus llavis s'hi dibuixa sempre una rialleta; ai quina rialleta més afrosa, més cruel per en Salvi!

Igual, exactament la mateixa eterna rialla de la noia de can Palau.

ALFRED GALLARD

MARY PICKFORD I DOUGLAS FAIRBANKS

A R. RUCABADO

La vinguda a Barcelona d'aquests dos artistes cinematogràfics i l'entusiasme delirant amb que arreu han estat rebuts planteja en tot esperit atent el problema de la importància, la bellesa i la moralitat del cinema.

El pur polemista catòlic al qual tenim l'honor de dirigir aquestes ratilles és l'escriptor que a casa nostra més se n'ha preocupat. I des del mateix camp ideològic ara nosaltres anem a anotar algunes impressions i algun personal comentari.

Fora tancar els ulls a la realitat negar la importància que el cinema ha prés entre els espectacles en els nostres dies, puix totes les ciutats, pobles i poblets en tenen, i aquesta es la causa de grans mals individuals i socials a judici del senyor Rucabado i de moltes altres persones. El mal que ha fet el Cinema és evident, però també és evident el somriure de pietat, d'alegria pura, d'alegria heroica que representen Mary Pickford i Douglas Fairbanks. Nosaltres de Douglas Fairbanks no en coneixem cap pel·lícula però ja en tenim prou amb veure el seu retrat i amb escoltar els comentaris d'algun amic solvent per considerar-lo un gran artista. De Mary Pickford si que n'havem vist quelcom i la primera vegada va ser a Florència aont després d'admirar a desdir Maçaccio i Frà

Angelico, Ghiberdi i Brunelleschi, varem sentir una emoció encara més profunda veient la interpretació portentosa que sabia donar a una noveleta la artista que ha estat no fa gaire hoste de Barcelona.

Per simplificar diriem que hi ha dues menes de cinema: el cinema italià i el cinema ianqui. El cinema italià representa el libidinisme més abjecte, el cabaret i la cocaina, la carrincloneia i la frevolitat infecta condemnada enèrgicament pel *Dizionario dell'omo salvatico*; pels qui posem la ètica per damunt de la estètica és tan nefast com les noveles de Paul Morand. El cinema ianqui és, en l'aspecte moral, un sedant, un bell respir, una infusió d'energia i d'optimisme. El qui escriu aquestes ratilles no va quasi mai al cinema, que altra feina té, però amb les poquíssimes vegades que hi ha anat n'ha tingut prou per a meravellar-se de les lliçons exemplars que el cinema ianqui presenta en indestructible fusió amb la bellesa artística. I creu, a més a més, que el cinema és l'art plàstic d'avui dia perquè totes les altres arts plàstiques estan en plena decadència, i descontant la obra genial del nostre Gaudí que és el temple de la Sagrada Família que pot gallejar sense donar-se'n vergonya davant la cúpula de Sant Pere de Roma o davant la cúpula de la catedral

de Florència, tot el demés que en art es fa avui dia té una importància bastant parcial, sobretot si es compara amb les grans obres mestres del temps en que l'art va assolir aquella perfecció formal en la qual hi era infusa la Gràcia cristiana, que no és res més que això la época millor de la Renaixença.

Passada la esquisida aportació de llum, de vida actual, de vibració atmosfèrica que representa l'Impressionisme a França, a França i a aquí tota la pintura va vivint més o menys passadorament de aquelles precioses deixalles i d'aquest conjunt només en sobressurt triomfalment la personalitat d'Henri Matisse.

A Alemanya es desfàn en un expressionisme llord i sense gràcia, a Itàlia en una facilitat sense solta, a Espanya en un caractericisme de cartell, a Anglaterra definitivament s'ha incorporat al camp de la pintura l'ampliació del dibuixet de revisteta.

En escultura és cert que s'han aconseguit, obres formoses, és cert que s'han comprés d'una faisò sintètica les formes humanes; després de veure tot el millor enyorem encara algún relleu d'Agostino di Duccio.

Le Corbusier-Saunier ara ens surt amb una nova arquitectura que no vol ser més que una freda manifestació de la estructura i davant d'això ens figurem la arquitectura *il·lògica a vegades* de Alberti i de Brunelleschi.

Entremig d'aquest terrebastall de les arts plàstiques en els nostres dies neix un art nou i aquest art és l'art d'un poble artísticament verge, i al qual art amb el nostre menyspreu total no arribarem a matar. Fixem-nos per un moment com Charlot, Douglas Fairbanks i Mary Pickford—per no esmentar més que tres dels més famosos—tenen avui el mateix lloc central en el món artístic que va tenir en vida Rafael a la Cort Pontifícia. Aquesta és la realitat; i com a homes que'ns creiem ser un xic sensibles ens sembla que aquesta realitat te la justificació en la bellesa dels films que creen, vessants gairebé sempre d'exemplaritat. Quan Luis Delluc diu en el pròleg del seu llibre sobre Charlot que el qui no vegi en aquest peliculaire una figura de la importància de Beethoven no segueixi en la lectura, no creiem nosaltres que'ns surti amb una ximpleria.

Quan Douglas Fairbanks i Mary Pickford s'en venen a riure una mica a Barcelona, és un deure de Barcelona acollir el riure tan franc llur, el mateix riure franc que esclata en totes les planes dels suplementos dominicals de *The New-York Herald*, totalment oposat al riure trist del *Mundo Gráfico*, del *Nuevo Mundo* i de *La Esfera*.

JOSEP F. RÀFOLS

E L S L L I B R E S

Les Bruixes de Llers, poema de C. Fages de Climent; Pòrtic de Ventura Gassol; Il·lustracions de Salvador Dalí. Edit. Políglota.

La tradició en nosaltres escassa i enyorada del veritable poema, que reculli una extensió lírica notable dins una unitat d'acció més o menys real però suficientment cohesionada, retroba avui una seqüència serena i forta, majestuosa i gràcil, aromosa de caliu terral i assaonada de regust clàssic, en «*Les Bruixes de Llers*», amb què aquest poeta empordanès s'ofereix per primera volta en un llibre, imprès impecablement i digna per l'Altés, i il·lustrat amb àgil i elegant personalisme per En Salvador Dalí.

El pròleg d'En Ventura Gassol és ja una assenyada i adulta presentació del poema. Tots els seus títols d'excel·lència hi són dits així, en el llíndar, d'una faisó sintètica i sobriament ponderadora, per millor garantia del llegidor. Escau només al crític, per tant, l'anàlisi justificatiu dels conceptes emesos pel prologuista.

Una endreça noble i escaient—escrita en un to encomiàstic magnífic al príncep nostrat, del qual—(segons testimoni de Ramón Muntaner, entre altres) hom sap només que trovà, sense que—però—ens n'hagi romàs cap rima, precedeix el llibre. I cal dir que aquesta ofrena representa una executòria d'alta catalanitat civil, un savi homenatge i una invocació honorable per soplujar el cant sota el nom català il·lustre de l'Infant Pere d'Aragó.

En Fages de Climent ha tingut l'encert de matisar l'ambient més o menys homogeni de son poema amb una anecdòtica varietat de contingut i amb una diversitat retòrica singular. La primera cosa hi és aconseguida no sols a desgrat de la virtual unitat que perfuma l'obra, sinó àdhuc constituïnt-ne—feliç paradoxa!—un admirable complement; l'autor mateix, en enunciar els cants, ja palesa a la bestreta llur dife-

rent color: «balada», «contalla», «romanç», «eximpli»... D'altra banda, la esparsa condició de les rimes, algunes d'una tècnica sortosa, arriscada i tenuíssima, sempre exemptes de concordàncies verbals i de tòpics pobres, i llestes en més d'una troballa de versificació, evidència el domini concret que damunt la forma ha precedit la gestació del poema; i la propietat amb què cada una de les faisons poètiques és emprada mostra un sentit exacte d'adaptació formal, company immillorable de tota força creadora,

Però, ultra aquestes manifestacions externes, el reeiximent de les quals és visible sense comentari, cal esmentar especialment els guanys íntims que del poema d'En Fages de Climent pervenen a la poesia nostrada, i la més important d'aquestes qualitats, la que fa de totes una sola, és la essència interna del cant, la qual enclou—perfectament assimilada i madura—una síntesi de valors que dona com a natural resultat harmònic el teixit personal del poema.

Així, doncs, dintre el gest, dintre l'hàbil supervivència lírica que en el poema és donada a les suggestions populars i a les tradicions comarcals, i dins la senyorívola valoració de les paraules—assegurada elegantment i seriosa per les notes marginals—la qual encomana una altificació heroica a les coses simples i als fets vulgars, presos com a pretext per a llur més notòria superació, resta per esbrinar encara la saba original que infon els versos i mena el sentit central de l'obra; això que—semblantment com en l'home—podriem anomenar *caràcter*.

En el poema d'En Fages de Climent, es recullen: una alta valor lírica personal; un aire casolanament èpic, que no fa nosa a aquella valor, ans s'hi complementa; un assenyament clàssic, que és el gra de sal que dona força d'exemplari a la farsa imaginativa; una ironia clara,

benvolent, empordanesa, que eixamora sovint el contingut del vers; i una mestrívola evocació del paisatge, la qual—per la mateixa peculiaritat d'aquest—afirma la originalitat i la singularització del poeta, que trassudament sap evocar-lo. Insistim breument sobre cada un d'aquests aspectes, per a treure'n, amb el llibre als dits, una confirmació.

Aquella valor lírica en primer lloc esmentada, apareix junyida en «*Les Bruixes de Llers*» a una interpretació fidel i superada alhora dels motius populars: així s'esdevé en la «Balada de la Pastorel·la i el Soldat», o en la «Rondalla de la Pubilla de Lladó», o en la del Carboner i les tres Bruixes, on és restaurat parcialment, amb una màxima agilitat precisa de rima, l'heretatge de Verdaguer, perquè la tradició nostrada hi fos immediata i ben representada.

I és dins aquest aspecte que cal remarcar el lluc personal de l'imatgeria de l'autor, el qual retroba en les mateixes coses vives la fi de la línia parabòlica que la imatge recorre, mai no perdent així aquesta la sabor de suggestió terral que és patrimoni del llibre, i guanyant además una sensible *vivesa*. («Talment el peix, nedaven dintre l'ull dels orats»; «I són lleugers com els ulls de la daina—de les febleses de la son»; «polsava el coure bru de les campanes—i els llivants com un arc de contrabaix»; «el cor de canyes, cada una una lira»; «entre la nit i el dia—ja el cel es destenyia—poquet a poc»).

L'aristocràtica germanor popular perdura en atansar-se el cant a l'altre aspecte, ran de la evocació èpica, com en el «Romanç de la gent de Llers», acolorit i pintoresc com un retaule barroc: («ja se'n tornen renegant—pels camins de la taverna,—çop de beure i barrejar—esperant el Sant Divendres»). Però s'eleva i altifica quan el poeta empra—al dir del prologuista—el «to major», com en la Contalla de les

Bruixes, o en la evocació dels seus Romiatges. Nogensmenys, en la dita Contalla la sentor de la terra hi és tan a prop encara, que el detallisme anecdòtic dels mites i les supersticions pren, malgrat el to, la faisó profusa d'una corrua de casos amb què l'autor ens documenta, i per això la expressió consuetudinària de la narració popular hi és emprada. («..la màgica contalla—..bé l'heu sentida a dir»). I, altrament, en els esmentats Romiatges, la evocació èpica és coronada, en canvi, per una de les més felices creacions imaginatives del poema; la meravella de la invenció de les colors, que l'albada du per present: («Es l'hora que a Orient s'abranda la fogaina - i fuig la son dels ulls de cada coloraina...») Això és per dir com en el poeta tots els elements són compensats i entreteixits amb destria habilitat.

Concretament, la seqüència clàssica, veiem-la en la serena majestat amb què és dit l'«Exordi»: («per esment dels que l'aspra mort respecta»); o en fer una alusió providencial: («Aquell que el bé coneix i el mal tempera»), o també potser en aquell agermanar els noms propis amb la sobrietat d'un epítet que en resumeixi la evocació.

Ens apar, d'altra banda, que no escauria al senyorívol aire pairal del poema ésser dit per l'autor sense la companyia constant d'un naturalíssim somriure. I aquesta presència innata de la ironia, en el cant d'En Fages de Climent, es matisa des del regust gairebé imperceptible («Ja us dèieu:—Fóra bell torbar el sant repòs—del Pare Abat mitrat i els monjos de Sant Pere;—i dins un raig d'estel, en somnis temptadors, us fèieu fonedisses a dins la celda austera») fins al contrast mo-feta amb què, per exemple és denunciada la por esquerra del Senyor Domer («qui si blasrava les Bruixes boi sent dia—en ésser vespre marrava la via—abans d'escaure's als quatre cantons») o són insinuades les conjectures del llum de Palau («Potser fóra un augur o un oracle,—o un pastor vigilant sos estols,—Sant Onofre que feia un miracle—o un bruixot que caçava cargols?»).

Però, per la perfecta harmonia del poema, fan de contrapès oportú a aquesta ironia, els trossos d'intensitat dramàtica crua i viva, de l'«Eximpli del fosser i la marxanta», o de misterios encís descriptiu, com en la «Balada del llum encantat».

Per fi, diguem en dos mots que si el paisatge és posat en el poema que comentem amb una precisió elegant, airosa i personal, com a fruit de una íntima coneixença viscuda, com mai cap altre cantor de l'Empordà no havia assolit, En Fages de Climent arriba també cantant-lo a moments d'una gran bellesa: des de l'ampla evocació heroica amb què l'acullen els alexandrins («Per la planura augusta del clàssic Empordà;—pel Terraprim sorrenc i la sagnant Garrotxa—domeny del trabucaire, la llebra i el senglar») o la forta justesa que li donen els dodecassíl·labs («Vila de Lladó, la senyorial;—la dels olivars fullats d'or i plata») o el relleu de clar-obscur que troba en el romanç («Sota l'arc dels vells portals,—pels pujants i davallades,—ran del muradà ennegrit—i els caus de la pobretalia»): fins a la gràcia simplicíssima amb què és cenyit en les estrofes de peu trencat («Ja el mar és llunyania,—la terra se'n fugia:—plans i buidor», «En ésser de tornada—la nit era nevada:—Lluna i fajol») i a la estilització lírica argentada de la visió nocturna de la «Sardana de Bruixes» («tota la nit és teixida amb música») que és tota ella un enfilall d'imatgeria.

A posta no hem esmentat fins ara l'«Epíleg», gàiament reeixit, com a definitiva saturació del cant. Ell marca sintèticament totes les fites i enclou tots els aspectes del poema: des de l'esment històric («..els marlets que tan alts—es dreçaren davant del Rei de França») fins a la subtileza de la fantasia («ens brodàven la son de les dormides—com una polsaguera del camí»); des de l'incís irònic («..gent franca i baladrera—que si pel Juliol dormiu a l'era—feu vetlla a la taverna tot l'hivern») fins a la superació de la llegenda; sense oblidar l'estrofa sovint represa per senyal, el temps de les magnes collites, («quan l'ombra

d'or orejava l'eixida»); talment perquè el llegidor, en acomiadar-se del llibre, pugui encara fer un darrer recompte de valors—sols possible, com en aquest cas, quan hi ha serè domini del poeta.

I, ádhuc, de ponderar és l'epíleg de l'«Epíleg»; car l'autor no clou el cant en haver descrit amb sòbria propietat la fuga de les Bruixes («que esparses en llur pròpia cabellera,—damunt de les escombres, en renglera,—se'n tornaren per sempre al Canigó»), sinó que, majorment, redimeix en un bany de naturalesa l'ombra moridora i el rastre fugaç de la llegenda, perquè sigui viu—fins a la fi—ei sentit de l'obra, perquè sigui el paisatge—en últim terme—el veritable heroi, el triomfant («Ara la deü ha reprès la tornada—canta que canta, de cara a la mar»)..

En Fages de Climent, de bell antuvi, ha trobat el seu camí, que no és un viarany lleu, o un tirany frívol, o un caminóí temptadorament perfumat, sinó «un camí reial, ample i sonor»—per dir-ho amb mots d'un poeta.

«De la ira» de Sèneca; text i trad. del Dr. Carles Cardó.—(Fundació Bernat Metge).

Un altre dels clàssics llatins s'ajunta a l'augusta sèrie. Una coneixença completíssima i una madura assimilació directa i bibliogràfica, poques vegades superable, han estat patrimoni del traductor, el doctor Carles Cardó; el qual en la introducció estudia la vida, la personalitat i l'obra del filòsof de l'edat de plata de la literatura romana, hispànicament mediterrani, amb una certesa d'esguard i una precisa abundor de documentació aitals que el comentari volander del crític gairebé hauria de limitar-se a donar la benvinguda al llibre i a ponderar la traducció, resolta amb una màxima precisió de lèxic i una noble dignificació de troballes populars i erudites en la versió al llenguatge nostrat, la naturalitat del qual té en l'il·lustre canonge un de sos millors coneixedors.

Aquest diàleg, gairebé tesi monologada, de Sèneca, no deixa pas d'ésser interessant. A despit de pa-

radoxals anacronismes filosòfics, d'un profús desordre del repetit contingut—menys visible en altres obres d'una major i posterior, maduresa—i d'un empirisme teòric no destruït per l'anècdota a què com a exemplari allisonador l'autor recorre, Sèneca no gens menys apunta en el seu tractat felices idees de estudi psicològic intuïtiu i de previsió pedagògica, d'un evident aguant real. Però la condició retòrica que és habitual epítet del pare del filòsof, es marca, com una essencial herència, en el contingut de la filosofia del segon, pel fons i per la entonació; i la fredor del paganisme lleva calor i força suggestives d'estimulació moral al fons ètic del diàleg, el qual, no obstant, s'aparella de to, més d'una volta, a la doctrina redemptora novella amb què alguns han atribuït inexactament a l'autor una convivència.

Repetim, doncs, la lloa i l'homenatge, sense que la freqüència amb la qual ens han estat oferts aquests volums i la consegüent habitud de rebre'ls minvi en la brevetat la exultació merescuda.

«*Diàlegs*» de Plató; text i traducció de Joan Crexells.—(Fundació Bernat Metge).

Havem llegit l'estèticament diví Plató, després d'intentar filosofar amb Sèneca; i quin guany formidable d'agilitat intel·ligent, d'elegant simplicitat, de finíssima ironia—patrimoni d'humana saviesa—no ostenta l'esteta grec damunt de l'inflat hispànic!

La lectura d'aquests diàlegs de Plató—conscientment traduïts per Joan Crexells, i encara per ell millor comentats i prefaciats, amb un estudi acurat de llur sentit i de llurs elements que àdhuc afegeix valors adquisitives originals a la síntesi bibliogràfica—és un esplai mental alhora sà i deliciós, d'una pura i real amenitat, exempta de tot fals efectisme, immarcessiblement fresca per virtut d'una gràcia severa i d'una profunda suavitat, que no tenen de primitiu sinó una natural sobrietat simplificada.

«Apologia», «Critó», «Eutífron», «Laques»: seny, gràcia, veritat, humor: tots els triomfs de l'esperit.

Aquí, classicisme fóra com dir l'ala-da gravetat d'un fris hel·lènic, on la gentil justesa és un complement avençat de la meditació.

La Fundació B. M. pot ésser gaudiosa d'hostatjar—i tan bellament—aquest excels immortal.

Almanac de les arts i els artistes; Imp. de Joan Sallent: (Sabadell).

Escau molt més al crític d'art i a l'amant erudit de la bellesa tipogràfica, l'ocupar-se d'aquesta magna edició, que ha sortit dels Obradors del Mestre Impressor—mai com ara, i a ningú més que ell, fóra avinent otorgar tota la qualificativa força medieval i renaixentista d'aquest títol—Joan Sallent. Perquè són més importants, molt més, les aportacions estrictament artístiques que no les literàries, que hi són aplegades.

Entre aquestes, en mig de la barreja d'infantilismes vells i modernismes buits, es destaquen principalment: en la lírica, Joan Arús—amb un joc imaginatiu original i una versió francesa—i Armand Obiols. amb un poema d'amor, tènens i adolescent, i elegant alhora; i en la prosa un magnífic comentari litúrgic del Dr. Lluís Carreras, unes «grecas»—que diria l'autor espanyol—crítiques de Miquel Carreras i Joan Garriga, un conte d'una força dramàtica trassuda, però d'un realisme hiperbòlic, de Joan Sellarés; i la deliciosa, viva evocació artística del vell Sabadell que pintorescament hi traça En Marian Brugués.

Ens plau, nogensmenys, de palesar devotament el nostre homenatge d'admiració fèrvida a una obra local artística tan compacta, i de dir tot el mèrit extraordinari dels tallers on ha estat possible hostatjar-la per a fer-la perdurable en un volum.

«*Les aventures d'En Perot Marrasquí*», de Carles Riba. (Edit. Catalana).

En renovar la salutació a aquest llibre, en sa segona edició, celebrem novament que la lliçó del classicista, poeta i home de lletres, pugui tenir l'escreix popularíssim d'una creació per als infants on amb dignitat rara s'acompleixi la neces-

sària exemplaritat simple, amena i faceciosa, sense que ni un sol d'aquells títols de senyoria espiritual—com poques vegades podria dir-se—hagi de fer cap concessió.

«*Comanda*», poemes d'avinentsa, de Mn. Joan Puntí i Collell.

Versos sovint en el límit que marca l'accés a l'estricta sentit de la paraula. La forçada «avinentsa» apaga la flama lírica, que decorre en un espurneig discret i correcte, sense notables guanys d'imatgeria ni abundoses belleses internes.

Més d'una volta, però, aquest perfecte construïdor del vers, que és Mn. Puntí ultrapassa la fita del pretext i la seva lírica pot copsar sense limitacions una inspiració directa i espontània. I llavors la paraula del poeta encomana veritable vida a les estrofes i claror personal lírica als versos.

Que és, segurament, tot el que l'autor ja només esperava del llibre, en posar-hi un subtítol que tradueix l'humil exactesa del seu criteri autocrític.

«*Els drets i els deures de la joventut*», per Josep Maria Junoy. (Llib. Catalònia).

Intensa síntesi d'alta civilitat adolescent, aquestes paraules inaugurals de curs de la associació escolar nostrada, són, més que una conferència, un compacte i clar breviari d'idees, expressades amb el to just, situat entre la fredor de la càtedra i la fervor apològica—el to precisament escaient a l'avinentsa en què foren dites, i a llur personal actualitat.

Disciplina i entusiasme, essencials, i una doble recordança: la energia del deport i la gaia superació de la mort. Veus-aquí els límits del contingut d'aquest fascicle, que altres suggestions interessantíssimes conté dintre els marges de sa brevetat, i que cap jove espiritualitat hauria de deixar d'assimilar-se poderosament.

La flama vigilant i assenyada de l'intel·ligència de Josep Maria Junoy ha brillat, així, amb un altíficat i càlid humanisme educatiu, veritable monjoia en les pedagogies de la raça.

La paraula viva, per Ivon l'Escop. Obra del Bon Mot: (Edit. Poligl).

Vet-aquí una altra fita de la tasca constant i seriosa per la dignificació del llenguatge de la qual es apòstol l'autor.

En el llibre d'avui, també s'ajunta la expressió simple, suggestiva, pedagògica, amb un docte coneixement de tots els fenòmens i problemes que circunden la producció del llenguatge. Tots els graus del procés d'aquest hi són estudiats metòdicament i detallada, amb abundor de cites i d'exemplaris, per major il·lustració i eficàcia del llegidor. I en els darrers capítols, el to és ja tot ell puritanisme ètic, apostolat dignificador.

Estudi modern i completíssim d'aquesta meravella divina i orgànica que és la paraula—la paraula vivificada per la fervor conscient amb què ha d'ésser dita—el present volum d'Ivon l'Escop mereix l'èxit allisonador que tan noblement i desinteressada l'autor percaça.

La collita del lleure, poemes de J. Vilar Jullà. (J. Horta, imp.)

Primer llibre de poemes d'un jove autor empordanès, més assaonat de vida interior que líricament madur; més destre en el viu humor de la seva prosa que no en l'exaltació poètica de les seves contemplacions naturals i dels seus esplais íntims.

Aquest recull, doncs, és certament prematur, fins a no garantir una certesa futura. Hi ha una inhabilitat d'expressió, traduïda en incorreccions formals, i una manca d'elevació lírica interna, acusada per la pobresa de les imatges i la simplicitat de l'expressió. Oimés, mantres recordances ombregen el llibre, entelant-ne la resplendor original.

Però, malgrat això, llà on En Vilar Jullà és menys líric i més descriptiu, sobre tot quan una forma àgil li ceneix airovement la dicció, el poeta trenca el seu cant amb una més notòria seguretat, i les evocacions prenen un relleu precís, d'aiguafort: així s'esdevé en alguns poemes octossíl·labs, on la concisió del vers en limita més gràcilment la tendència difusiva.

Vilar Jullà és un temperament literari indubtable, ja reconegut en prosa. I aquest llibre, per bé que no en la seva adaptació lírica, no desment l'existència d'aquelles qualitats generals, sempre creditores a possibles superacions.

«*Maragall*», estudi biogràfic per Ribera-Rovira.—(Associació de la premsa).

Treball escrit en una mena de fervorós desvareig. Inconexió d'estil i d'idees i contradiccions essencials, i alguna rara perspectiva psicològica justament teixida.

Però, també, el desig de recontar l'anècdota viscuda per l'autor prop de l'home il·lustre, i l'aferrissat credo personal, al qual és adaptada la coneixença d'aquella sagrada figura civil, quina profanació de sa memòria no inclouen! Ultra això trobem en la monografia un pessimisme derrotista tan absurde, respecte al modern lirisme nostrat, que no pot tenir altra rèplica que el premi de la ironia a la ignorància. Per l'autor d'aquest follet, en efecte, és negada en absolut tota valor a la lírica post-maragalliana, de la qual precisament el mateix Mestre autoritzà solemnement mantres manifestacions.

Davant d'una follia d'ideari personal tan intensa, corroborada pel gest de renovar l'aixecament de la senyera «ibero-americanista-imperialista», no és d'estranyar que l'inquiet aquietament espiritual de Maragall sigui vist per Ribera-Rovira com una negació del sobrenaturalisme cristià que informava primordialment la serenor de sa vida d'home, i que assadollà magnament el seu traspàs.

Sortosament, prous estudis sobre Maragall tenim, tots ells escrits amb suficient claredat de visió i desapassionament, i de prou garantia personal esguardant llurs signants, perquè ens poguem permetre totseguit l'oblidar aquest recull de desacords—per no dir heretgies—autoritzades amb la invocació de la altíssima memòria del Poeta.

Anuari de les Biblioteques de la Mancomunitat. (1923).

La viva eficàcia de la difusió cultural, sense literatura. Amb quina emoció, avui. Llegim aquestes planes i llurs eloqüents estadístiques, i apreciem la noblesa observadora i amatent dels esguards femenins que tenen confiada la cura d'aquests fogars de catalana educadivitat.

Sigui un silenci madur, d'admirativa fervor, la millor ponderació a aquesta part de l'activitat pretèrita nacional; i alhora sigui aquest silenci una actualíssima elegia.

«*El paquebot Tenacity*», de Carles Vildrac, traducció de Carles Soldevila.—(Publ. de la E. C. d'A. D.).

Després de l'èxit a l'escena, la publicació d'aquesta obra dins aquesta antologia n'és una perpetuació escaiguda.

Indubtablement, de les darreres incorporacions teatrals nostrades és amb seguretat la d'«El paquebot Tenacity» una de les més interessants. Té una valor esquemàtica de línia, enfortida de sòbria humanitat, que la constitueix obra teatral tipus. Hi ha la dosi mínima d'ambient, de personatges, de contrastos psicològics, de fondes veritats, àdhuc

—sense ésser massa contingent—d'actualitat d'època; hi ha, també, la justesa d'elements ben ponderats per una mà mestra i expertíssima en la ténica i en l'escena, que sab donar en breus pinzellades tota la visió dramàtica acolorida; i l'art teatral, simplificat per reflexió experimentada, sense perdre res de sa realista intensitat.

L'aportació honora doblement el traductor, per el doble encert de tria i traducció.

O. S.

CAL ESMENTAR

— Les edicions de l'Evangelí en català, reproduïnt la versió del Dr. Serra i Estraf—vigatà tan humil com il·lustre—pel Foment de Pietat Catalana, un dels millors fogars del millorament nostrat.

— «Los goigs a Catalunya», edició de Joan B. Batlle, d'un gran interès monogràfic de documentació.

— La edició monumental del Misatge dels escriptors veïns i de les respostes trameses, tot desitjant —nosaltres,—però, que el fet de la germania intel·lectual no sigui un esdeveniment sinó una normalitat.

— La segona edició de la versió de «Mireia», per Na Maria Antònia Salvà, editada per l'Institut d'Estudis Catalans.

— La nova edició del «Diccionari Ortogràfic».

— La «Biblioteca Gentil», amplificadora de la tasca editorial de les novel·les homogènies d'un periòdic infantil nostrat.

— La publicació, dins la «Editorial Catalana», de la segona i tercera part respectivament, de «La infantesa» de Bertrand i de «Els promesos» de Manzoni, dels quals parlarem en ocasió d'aparèixer en els primers volums.

— *La defensa de la família*, per R. Rucabado.

La divulgació impresa d'aquesta conferència de nostre company abastarà l'influència social que l'autor es proposa. Tema de moral guspirejant del lirisme creador que situa entre les obres belles els combats apostòlics d'aquest autor futurós de justícia a pesar de totes les seduccions de la falaguera i de tots els atacs de la contradicció.

— *Gloses i altres treballs en vers*, per Pere Ballester, simpàtic assaig de versificació catalana per un català de Menorca del qual la nostra prosa didàctica havia guanyat honor amb curiosos estudis de caràcter local singularment amb l'estudi fresc de vocabulari i molt interessant: *Pesca marítima: Costums i tractes més usua's a Menorca*, publicat l'any 1919.

— *Spain to-day*, per Frank. B. Deakin, llibre concís i concret, ben

planejat i proporcionadament desenrotllat. Bona documentació i lliure criteri. No s'hi fa fonedís el nostre problema ni s'hi redueix l'actualitat a la banal informació d'una nota oficial. Cap de les figures que il·lustren les revistes gràfiques del moment moridor no il·lustra amb el seu nom els fonaments intel·lectuals dels judicis que l'autor formula; ni cap de les frases oratòries bones per experiments de radiotelefonía recreativa no troba ressó en les planes substancioses d'aquest llibre honest i fred del qual intentarem fer més extensa aportació.

— *La sagrada cripta de Pombo*, per Ramón Gómez de la Serna, llibre copiós i curiós, frívol i encés de fervor, infantil i senil; actual—gairbé informatiu—i benestant, sense

pressa amb una qualitat tant intel·lectual que molt sovint les febres que s'hi agiten semblen un paisatge de la ment.

— *Lethres* (1917-1919) de Jean de Saint Prix, amb un prefaci de Romain Rolland. (F. Rieder i C.^a, editor Paris).

— *L'allée des philosophes*, per Charles Maurras, aquest home d'idees, destre en el combat de les idees.

— *Le libertinage*, per Louis Aragon, dins les edicions de la N. R. F. Llibre de creixença, diríem.

L'any vinent l'autor trobarà que aquest llibre li ve estret com un vestit d'adolescent.

— *Matin aux oliviers*, segon llibre de poesies de Claude-André Puget, poeta conscient del seu art i fervo-

rós de la seva dignitat que li fa desitjar una mica de l'indiferència de les oliveres en el seu esguard i una mica de llur calma en la seva carn.

Aquest llibre breu conté bones pàgines, de les millors que hem llegit de la jove poesia francesa.

— El substanciós estudi de J. J-A Bertrand. Director de l'Institut francès de Barcelona sobre *Le Romanisme Allemand et la poesie Romane*.

— L'estudi de Kohler: *La littérature d'aujourd'hui dans la Suisse romande*. (Librairie Pagot).

— *Cunplices*, recull de novel·les breus de Robert de Traz publicat per la casa Grasset dins la col·lecció *Le roman*, que dirigeix, Edmund Jaloux.

LES ARTS PLÀSTIQUES

RAFEL BENET

EL PINTOR DE LA CIVILITAT

Ara que la darrera Exposició de Pintures d'En Rafel Benet en el «Camarín» fa dies que és clausurada, que han passat, doncs, ja els moments en què els judicis crítics venen influenciats per corrents de relació envers l'artista o envers el públic que visita les seves obres; ara que cap altre interès pot inspirar les paraules, que el d'una amistat prou pura perquè no necessiti afalacs, sigui'ns permès de donar, sobre les obres que constituïren la seva darrera exhibició, el nostre parer lleial.

Com a fet remarcable cal esmentar l'excel·lent acollida que l'Exposició meresqué, d'una manera general, per part de la crítica i per aquella part del públic prou intel·ligent perquè la seva opinió tingui una valor positiva. Aquest fet té importància, en el cas present, perquè representa una victòria; perquè no ha sigut aquesta benevolença general, l'ambient que ha voltat, fins ara, la producció d'En Rafel Benet.

Cal només fer una mica d'història. Amb aquesta és la tercera vegada que el pintor Benet presenta al públic un nombre important de les seves obres.

La primera d'aquestes manifestacions fou la seva presentació al públic barceloní, a les Galeries Layetanes. Uns quants joves, només, compregueren i estimaren la seva obra. La crítica es manifestà poc entusiasta; darrera de les seves reserves i reticències, hi havia un tàcit reconeixement de les qualitats del novell pintor, però una certa malfiança n'evitava la pública proclamació.

Rafel Benet continuà la seva obra. En diferents salons—Primer Saló de Tardor, Les Arts i Els Artistes—anava exposant mostres de la seva pintura que s'enrobustia i madurava.

En la seva ciutat de Terrassa i amb el seu amic, el malaguanyat escultor Armengol, presenta En Rafel Benet, per segona vegada, una notable col·lecció de quadros. Aquell enrobustiment i aquella maturitat que s'havien anat endevinat en les seves obres isolades, es confirmen i es consoliden. En Benet, amb aquesta segona exposició, es situa, d'un salt, al primer rengle dels conreadors de la pintura catalana.

Les seves exhibicions en els posteriors Salons de Primavera no fan sinó enfortir aquesta posició tan ràpidament i tan ardidament guanyada. Els seus paisatges de Mura, sobris, austers, mantenint se en una dignitat poc corrent en un artista jove que fàcilment cedeix a la temptació de fer amables les seves obres, foren excel·lents predecessors del seu magnífic quadre «La Pluja», que és una de les joies de la pintura catalana moderna, adquirida, amb admirable encert, per al nostre Museu.

Després d'aquesta victòria l'ascensió del pintor no s'atura i, ben aviat, guanya el premi del Museu. Obrint un parèntesi a la seva activitat pictòrica, Rafel Benet, per encàrrec de la Junta d'Exposicions d'Art, escriu la biografia del pintor Vayreda; les altes qualitats d'honoradesa i de sensibilitat demostrades per En Benet en les seves pintures, es reflecteixen igualment en aquest llibre, que és un estudi magnífic i afinadíssim de l'obra i de la vida del gran pintor olotí, fet amb una

lleial i sincera cordialitat de sentiments.

Rafel Benet sacrificà generosament a aquest estudi una part de la seva producció. L'any en què es publicà la biografia del pintor Vayreda, En Benet no pogué exposar, per manca d'obres. Després, en els successius Salons de Primavera i en l'exposició del Concurs Plandiura, les seves pintures admirables tornen a fer acte de presència, fins que, darrerament, després d'una anyada laboriosa, la darrera exposició particular ha vingut a consagrar el general reconeixement de les seves altes valors dins de la nostra pintura.

Es aquest repòs breu del procés de l'obra d'En Rafel Benet, la seva millor i més verídica crítica. Hi ha en la pintura d'En Benet una constant inquietud, però aquesta inquietud és tan forta i vigorosa i avança per uns camins tan fermes, que mai no s'esllavissa; i apareix, des dels primers moments, amb una tal riquesa de qualitats, la seva obra, que difícilment trobaríem una sola de les seves virtuts actuals, que no hagués ja almenys apuntat en les seves primeres pintures.

Des del primer moment Rafel Benet, es presentà amb personalitat pròpia. Obra seva ha sigut d'anar ennoblint i afinant aquella personalitat, civilitzant, per dir-ho així, els efectes de la personalitat en la producció, suavitzant els caires, fent més intel·ligents les interpretacions, donant a les primitives explosions d'una força interna que no trobava prou mitjans per expressar se, els camins de fer més persuasiva la seva inteusitat d'emocions. El procés de Rafel Benet és una obra admirable de formació, una obra completa

d'educació civil, una obra perfecta de civilitat.

Diguérem, ja fa alguns anys, que el pintor Benet, a través dels seus paisatges, sempre seria—en el sentit enlairat del mot—un pintor ciutadà.

La predicció es compleix. Obra finament civil és aquella en la qual les més arriscades emocions no perden mai, per molt que s'enlairin, el contacte de la intel·ligència. Així en l'obra d'En Rafel Benet els més

delicats matisos de la sensibilitat troben sempre al seu costat l'utilatge d'una tècnica perfecta.

JOSEP LLORENS ARTIGAS

CAL ESMENTAR:

— La exposició Aragay a les Galeries Laietanes, amb motiu de la qual l'obra del nostre amic ha guanyat la disputa dels homes no com una rivalitat de contractació sinó

com una gloriosa i profunda rivalitat passional.

Parlarem extensament de l'Aragay en un dels números pròxims.

— Altres exposicions al *Camaril*, a les *Galeries Dalmau* i a les *Laietanes* de les quals el nostre crític parlarà amb intenció valoradora lluny de l'actualitat de les notes d'art com les notes de societat interessants per a l'anunci dels compradors de teles.

LES REVISTES

HOSTES ITALIANS.—No insistirem massa en els tópics gairebé oficials de la comunitat de raça, del *Mare nostrum* i de la glòria de la Renaixença.

Una intimitat més profunda i més cantadora dins el cor ens feia desitjable la dignitat del comiat Reial amb paraules del Dant nostrades per en Verdaguer i Callís:

«*Era ja l'hora que l'enyor despertà's dels navegants, i de tendresa els omple el jorn que:—adeu!—han dit a qui els estima...*»

UN EXEMPLE DE VOSSLER.—Karl Vossler ha pres peu per al seu darrer assaig publicat, «*Sprachgemeinschaft und Interessengemeinschaft*, Munic, 1924», (Comunitat lingüística i comunitat d'interessos), d'unes paraules del nostre Rovira i Virgili reportades a LA REVISTA en el seu número de gener de 1923, pàg. 25. En les circumstàncies d'avui no seria gaire possible de tornar-les a estampar, ni potser tampoc de reproduir els termes en què el gran filòleg alemany posa els seus lectors en antecedents: la deliciosa ironia dels quals demostra com ha intuït totalment el nostre problema. Vossler corona el seu assaig amb aquesta, diguem-ne, moralitat, que amb tot el nostre bon humor dels dies més clars, i tota la nostra enyorança dels dies més tèrbols, no podem deixar de meditar: «Aquest joc de cascavells amb la llengua imposada, té, a part de la seva plaseria, també el seu perill, com es pot observar en els

ciutadans de les viles alsacianes. Aquesta digna gent han macarronitzat com cal el francès en llur boca alemanica, en part amb intenció humorística, en part amb l'eixelebrament més lleial: però llur sentit estilístic alemany s'hi ha corromput d'allò més. Si la qüestió lingüística en darrer cas no és sinó un afer d'estil i de gust, no per això s'ha de prendre menys seriosament. Perquè, per això mateix que la llengua d'una comunitat depèn del sentit estilístic i del gust col·lectius, està lluny d'ésser una obra d'art acabada. Per això pot ésser tan poc feliç en una serenitat i una bellesa immortals, com els pobres artistes que s'escarrassen en una obra, o els rics mecenes i marxants que, sempre a base d'un cert gust i un cert sentit estilístic, la paguen.»

LLUIS. L'EMIGRANT.—Quan feien cavaller, a un guerrer mitjieval, li donaven un fort cop amb l'espasa de plà: era el símbol de que l'aspirant—per copiós que fos llavors el cabal de ses personals proeses—era aleshores entrat a major edat. Aquest cop damunt de l'espalla de nostre amic, vol dir que ha entrat ell—i nosaltres una mica amb ell, car és nostre mestre i germà gran—a major edat. Jo no em vaig sentir home fins a un dia que la meva mare, en presència d'un dolor gravíssim meu de juvenesa, va dir-me aquestes paraules d'altíssim conhort: *Fill meu, aquesta és la vida, i per això s'és home.* Aquell dia, vaig ésser armat cavaller dins de

mon humil reclós domèstic. No sabria dir res més, jo ara. Nostre amic, *ja és home.* Aquest és el camí únic, per a que del poble al qual pertany s'en digui, no que guanya ni que perd, sinó que *és poble.*

CAL ESMENTAR

— L'atenció generosa que presta a les lletres nostrades *La Renaissance d'Occident*, la gran revista mensual de Brusel·les, que dirigeix Maurice Gauchez, el líric de les «*Chansons de Flandes*». La primera crònica de Barcelona que insereix la *Renaissance d'Occident* tracta de la «Fundació Bernat Metge» i la signa un dels nostres joves més intel·ligents i actius, en J. Roure i Torrent. Aquestes cròniques de la gran revista bruxel·lesa seran trimestrals.

— La necessitat de l'home d'Estat professional, *del polític*, adreçada una vegada més per la experiència d'un expert de la política com és Mr. Barthou el llibre del qual, comentant aquests temes, ha excitat una mica la curiositat de la nostra gent.

— L'interés sempre desvetllant i desvetllador de *Les Tablettes de la Quinzaine*.

— El número monogràfic de *Le disque vert*, consagrat a l'estudi de l'obra de Freud.

— El títol escaient de la nova revista juvenívola *Fruits verds*.

LA REVISTA declara, com ha declarat des del seu començament que no serveix cap interès personal ni te nominativament vinculada la seva orientació.

Els amics de LA REVISTA tenen a gran honor l'assaig de convivència que han mantingut fins ara; i, enardits per la prova de deu anys de bona companyia, estan disposats a mantenir l'ample diàleg, fidels a la sobirania de l'esperit.

Imp. de E. Castells.—VALLS

LA REVUE DE GENÈVE

Directeur: ROBERT DE TRAZ

Internationale, mais non internationalista, la *Revue de Genève* est un organ de lianson. Elle groupe des écrivains représentatifs de chaque nation, afin qu'il s'expliquent. Revue de civilisation comparée, elle done chaque mois. grâce à des collaborateurs de tous pays, l'image vivante et contemporaine d'un monde où personne ne peut plas s'isoler.

	Un an	Six mois	Prix du numero
Suisse	Fr. 32'—	Fr. 17'—	Fr. 3'50
Etranger (argent suisse) .	» 40'—	» 21'—	» 4'—

Pour tous renseignements s'adresser à la S. A. des Editions «Sonor», 46 du Stand, Genève.

EDITORIAL CATALANA

S. A.

BIBLIOTECA LITERARIA

Les millors obres dels autors catalans i les més famoses de les literatures estrangeres traduïdes pels nostres més il·lustres contemporanis.

Rambla del Centre - BARCELONA

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

Història de Catalunya

de n'ANTONI ROVIRA VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: *Verdaguer*, Rambla del Mig; *Puig i Alfonso*, a la Plaça Nova; *Editorial Políglota*, carrer de Petritxol; *Nacional Catalana*, Gran Via, 613, i en la nostra direcció: Diputació, 95, telf. 157 H.

LLIBRERIA NACIONAL CATALANA

GALERIES LAIETANES :: Gran Via, 613 :: Teléfon A - 4902

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

Administració: RAMBLA CATALUNYA, 125

Darrers llibres publicats.—*Tercer llibre de poemes*, de J. Millàs-Raurell; *L'ànima oberta*, poesies de F. Sitjà; *La Gesta dels Estels*, poesies de J. Salvat-Papasseit; *La joia del camí*, poesies d'Antoni Closas; *L'emotivitat popular en el cançoner de Catalunya*, per Joan Fornell; *Entre la crítica i l'ideal*, (tercer recull de Moralitats i pretextos), per J. M. López-Picó.

LIRICS MUNDIALS.—*Poesies d'A. Chenier*, traducció de Joan Arús, pròleg de Gabriel Alomar.

En premsa.—*Assaig sobre els moviments socials a Catalunya en el segle XIX*, per Manuel Raventós.

En preparació.—*Recull d'articles*, de R. Benet; *Assaigs* de J. M. Capdevila; *Poesies*, de Joan Badia; *Tractes amb el poble i altres assaigs*, de Tomàs Garcés.—*Altres llibres*: d'Ildefons Suñol, Alexandre Galí, Gabriel Alomar, Joan Crexell, J. Puig i Ferrer, Ramón Raventós, Clementina Arderiu, Francesc Cambó, M. Vidal i Guardiola, Cristòfor de Doménech, Josep Pla, J. M. Junoy, Enric Jardí, J. Estelrich, Carles Soldevila, Ricard Permanyer, Carles Riba, J. Ferran i Mayoral, Dr. J. Bellido, etc.

VOLUMS D'ART: Torres Garcia i Manolo Hugué.

En estudi.—*Antologies populars de la Revista*: Els trobadors catalans, Les cròniques, Els Jocs Florals, etc.

Viatges, Memòries, Epistolaris: Records de Joan Maragall, per Josep Pijoan.

Lírics mundials: Leopardi, traducció i pròleg de Tomàs Garcés; Rupert Brooke, Goethe.

LLIBRERIA ITALIANA

Rambla de Catalunya, 125-Tel. 850 9.-BARCELONA

DIARIS, REVISTES, PUBLICACIONS i LLIBRERIA GENERAL

NOVETATS

CARNER: <i>La inútil ofrena</i> , (poesies)	Ptes. 3'50	FAGES DE CLIMENT: <i>Les bruixes de Llers</i> , (poesies)	Ptes. 4'—
PROUS VILA: <i>La lluna dins el llac</i> . (poesies)	» 3'—	JUNOY: <i>Els drets i els deures de la joventut</i>	» 0'75
MARIA VERGER: <i>Clarors Matinals</i> . (poesies)	» 3'—	«Anuari de la Societat Catalana de Filosofia	» 20'—
BATLLE: <i>Els goigs a Catalunya</i>	» 10'—		

GUIA CATALANA DE FERROCARRILS

completada amb tots els serveis d'automnibus de Catalunya

LA MES CLARA I BEN INFORMADA